

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.02:372.8:371.15

DOI <https://orcid.org/10.5281/zenodo.14590383>

Формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами цифрових технологій як науково- педагогічна проблема

Ткаченко Наталія Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська обл., Україна, 41400, <https://orcid.org/0000-0003-1879-9159>

Матюха Богдан Вадимович

аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, вул. Київська, 24, м. Глухів, Сумська обл., Україна, 41400, <https://orcid.org/0009-0002-6521-6024>

Прийнято: 16.12.2024 | Опубліковано: 29.12.2024

Анотація. Виклики сучасності вимагають від педагогів здатності постійно самовдосконалюватися, аналізувати власну педагогічну діяльність, знаходити та застосовувати інноваційні підходи. З огляду на це, одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти має стати формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів, зокрема, професійного навчання, що передбачає здатність і готовність до постійного самостійного

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

навчання, вдосконалення власних знань, умінь, навичок та професійних якостей з метою забезпечення ефективності педагогічної діяльності в умовах постійних змін. Цифрові технології відкривають широкі можливості для педагогів у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів, організації інтерактивного навчання та постійного оновлення своїх професійних знань, умінь та навичок. Зазначене актуалізує проблему формування самоосвітньої компетентності засобами цифрових технологій в контексті загальної цифрової трансформації освіти та потреби підготовки педагогічних кадрів, які будуть здатні ефективно працювати в нових умовах та відповідати викликам сучасного інформаційного суспільства. **Метою публікації** є проаналізувати стан дослідженості проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів засобами цифрових технологій у процесі професійної підготовки в освітній теорії, уточнити сутність базових понять. **Методи дослідження:** теоретичний аналіз наукових праць, синтез та узагальнення. **Результати дослідження.** У публікації рецензовано узагальнені результати аналізу психолого-педагогічних праць, що засвідчують актуальність і багатоаспектність проблеми формування самоосвітньої компетентності різних фахівців та певний досвід її розв'язання. З'ясовано, що, наголошуючи на важливості формування самоосвітньої компетентності фахівців як одного з проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості, що має особливе значення в умовах переходу до інформаційного суспільства, слугує одним із головних критеріїв оцінки якості випускника, науковці переважно одностайні в поглядах, що її формування повинно бути не стихійним, а цілеспрямованим поетапним процесом. Водночас аналіз наукової літератури дозволив констатувати відсутність єдиного підходу до розуміння сутності категорій «самоосвіта», «самонавчання», «самоосвітня компетентність». Виявлено, що необхідність формування самоосвітньої компетентності

педагогія професійного навчання визначена професійним і освітнім стандартами, що дає підстави для висновку щодо обов'язковості реалізації цього процесу в контексті професійної підготовки у ЗВО протягом всього навчання та об'єктивної потреби розроблення методичного інструментарію, що забезпечить ефективність цього процесу.

Ключові слова: компетентність, самоосвітня компетентність, самоосвіта, професійний розвиток, безперервне самовдосконалення, цифрові технології, майбутні педагоги професійного навчання, освіта впродовж життя, професійна підготовка, заклад вищої освіти.

Forming self-educational competence of future teachers of vocational education by means of digital technologies as a scientific and pedagogical problem

Tkachenko Nataliia

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work and International Relations, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Kyivska St., 24, Hlukhiv, 41400, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-1879-9159>

Matiukha Bohdan

post-graduate student, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, 24, Kyivska Str., Hlukhiv, Sumy region, 41400, <https://orcid.org/0009-0002-6521-6024>

Abstract. *Modern challenges require teachers to be able to constantly improve themselves, analyze their own pedagogical activity, find and apply innovative*

*approaches. In view of this, one of the priority tasks of higher education institutions should be the formation of self-educational competence of future teachers, in particular, professional training, which involves the ability and readiness for continuous independent study, improvement of one's own knowledge, abilities, skills and professional qualities with in order to ensure the effectiveness of pedagogical activity in conditions of constant changes. Digital technologies open wide opportunities for teachers in providing access to information resources, organizing interactive learning and constantly updating their professional knowledge, skills and abilities. The above actualizes the problem of forming self-educational competence by means of digital technologies in the context of the general digital transformation of education and the need to train pedagogical personnel who will be able to work effectively in new conditions and meet the challenges of the modern information society. **The purpose of the publication** is to analyze the state of research on the problem of the formation of self-educational competence of future teachers by means of digital technologies in the process of professional training in educational theory, to clarify the essence of basic concepts. **Research methods:** theoretical analysis of scientific works, synthesis and generalization. **Research results.** The publication summarizes the results of the analysis of psychological and pedagogical works, which testify to the relevance and multifacetedness of the problem of the formation of self-educational competence of various specialists and certain experience in its solution. It was found that, emphasizing the importance of the formation of self-educational competence of specialists as one of the manifestations and indicators of the social and professional maturity of an individual, which is of particular importance in the conditions of the transition to the information society, serves as one of the main evaluation criteria the quality of a graduate, scientists are mostly unanimous in their views that its formation should not be spontaneous, but a purposeful step-by-step process. At the same time, the analysis of scientific literature made it possible to*

ascertain the absence of a unified approach to understanding the essence of the categories "self-education", "self-learning", "self-educational competence". It was found that the need to form self-educational competence in the pedagogy of vocational training is determined by professional and educational standards, which gives grounds for concluding that this process is mandatory in the context of professional training in higher education throughout the entire training and the objective need to develop methodological tools that will ensure the effectiveness of this process.

Keywords: *competence, self-educational competence, self-education, professional development, continuous self-improvement, digital technologies, future teachers of vocational training, lifelong education, professional training, higher education institution.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний розвиток науки та техніки, а також стрімка інформатизація суспільства ставлять перед системою освіти нові вимоги щодо підготовки конкурентоспроможних педагогічних кадрів нового покоління. Ці кадри мають бути здатні не лише ефективно передавати знання, але й адаптуватися до новітніх технологічних досягнень та методик навчання.

Таким чином, виклики сучасності вимагають від педагогів здатності постійно самовдосконалюватися, аналізувати власну педагогічну діяльність, знаходити та застосовувати інноваційні підходи. З огляду на це, одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти має стати формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів, зокрема професійного навчання, що передбачає здатність і готовність до постійного самостійного навчання, вдосконалення власних знань, умінь, навичок та професійних якостей з метою забезпечення ефективності педагогічної діяльності в умовах постійних змін.

Цифрові технології відкривають широкі можливості для педагогів у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів, організації інтерактивного навчання та постійного оновлення своїх професійних знань, умінь та навичок. Зазначене актуалізує проблему формування самоосвітньої компетентності засобами цифрових технологій в контексті загальної цифрової трансформації освіти та потреби підготовки педагогічних кадрів, які будуть здатні ефективно працювати в нових умовах та відповідати викликам сучасного інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості формування самоосвітньої компетентності різних категорій фахівців досліджували Н. Борозенець [1], О. Бурлука [2], Н. Бухлова [3], О. Волуйко [4], Н. Воропай [5], М. Ольховська [6], С. Осипенко [7], Р. Перкатий [8], О. Підгірний [9], Н. Самарук [10], О. Федоренко [11], В. Цісарук, І. Цісарук [12].

Означена проблематика стала предметом низки дисертаційних досліджень: І. Грабовець [13] (самоосвіта як інтегруюча детермінантна самореалізації молодих фахівців у професійній діяльності), В. Гайда [14], Н. Коваленко [15] (формування самоосвітньої компетентності учнів), Л. Адарюкова [16], Б. Вовк [17], С. Касіянець [18], О. Кисельова [19], О. Копил [20], І. Мося [21], Ю. Прищупа [22] (формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки, в тому числі засобами інформаційних технологій) та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наявного наукового доробку вчених дозволив констатувати, що попри значні напрацювання поза увагою дослідників залишилася проблема формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами цифрових технологій у процесі професійної підготовки. Аналіз освітньої практики засвідчує, що дедалі зростає роль самоосвіти як інструменту

адаптації молоді до самостійного життя та пошуку шляхів досягнення професійного успіху. У цьому контексті особливого значення набуває ідея безперервної освіти, що передбачає доведення освітнього рівня особистості до рівня суспільних потреб, що завжди оновлюються. Це зумовлює перетворення здобуття освіти на процес, що триває впродовж усього життя і потребує відповідного рівня сформованості самоосвітньої компетентності.

Потенційний внесок цього дослідження полягатиме у вивченні наявних теоретичних і практичних надбань з означеної проблематики, систематизації та узагальненні інформаційної бази, що уможливить удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в закладах вищої освіти з урахуванням сучасних викликів, зокрема пов'язаних з цифровізацією освіти, і сприятиме підвищенню якості професійної підготовки фахівців у вищій школі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою публікації є проаналізувати стан дослідженості проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів засобами цифрових технологій у процесі професійної підготовки в освітній теорії, уточнити сутність базових понять.

Виклад основного матеріалу (Результати дослідження). Роль самоосвіти є надзвичайно важливою в сучасному світі, де знання і технології швидко змінюються і застарівають. Самоосвіта забезпечує особистісний (розширює кругозір, вдосконалює когнітивні здібності (пам'ять, мислення, критичний аналіз), сприяє підвищенню самооцінки і впевненості в собі; професійний (постійне оновлювання знань забезпечує конкурентоспроможність та кар'єрне зростання) і соціальний (сприяє інтеграції в суспільство, зокрема у нових соціальних чи професійних умовах, допомагає підтримувати актуальність знань і залишатися в курсі змін у світі) розвиток, сприяє адаптації до нових умов і викликів; розвитку культури навчання протягом

життя, що відповідає концепції навчання протягом усього життя (*Lifelong Learning*), яку підтримують ЮНЕСКО та інші міжнародні організації.

Аналіз наукової літератури дозволив констатувати відсутність єдиного погляду на розуміння сутності категорії «самоосвіта» та виокремити низку підходів до проблеми самоосвіти, яка розглядається:

- у рамках теорії безперервної освіти, як складова та сполучна частина освіти, що забезпечує її безперервність і спадкоємність протягом усього життя людини;
- з точки зору підвищення кваліфікації й підготовки кадрів, як одна з найбільш динамічних форм підвищення рівня фахівця;
- у соціологічних дослідженнях, як категорія, опосередкована вільним часом особистості, елемент її структури;
- у контексті педагогічної й соціальної психології, як складова частина самовиховання, самовдосконалення, саморозвитку особистості.

Аналізуючи все різноманіття поглядів, можна зробити висновок, що всі автори вважають самоосвіту пізнавальною діяльністю та наголошують на неможливості стихійності її здійснення. Тобто її основою є знання, набуте в процесі організованого навчання.

Проте, з одного боку, самоосвіта – це «цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність, керована самою особистістю, що служить для вдосконалювання рівня її освіченості, вона є безперервним продовженням загальної й професійної освіти, завдяки якому актуалізуються й розширюються знання, заповнюються прогалини в духовному розвитку людини» [цит. за: 20]. З іншого боку, це «вид вільної діяльності особистості (соціальної групи), що характеризується її вільним вибором і спрямована на задоволення потреб у соціалізації, самореалізації, підвищенні культурного, освітнього, професійного та наукового рівнів, отримання задоволення і насолоди» [23].

Ураховуючи різноманітність визначень самоосвіти, можна виділити низку таких її істотних ознак як пізнавальної діяльності, як самостійність, пізнавальна потреба й інтерес, організованість і цілеспрямованість, систематичність і самоконтроль, добровільність, зв'язок із безперервною освітою, внутрішні мотиви.

І. Сидоренко вважає, що самоосвіта, як психолого-педагогічна та соціальна категорія, є видом пізнавальної діяльності, що відзначається активністю, самостійністю, добровільністю і спрямованістю на вдосконалення розумових сил і здібностей особистості [24].

О. Бурлука розглядає самоосвіту як інформаційно-забезпечувальну діяльність, яка включає накопичення, упорядкування, систематизацію і відновлення знань для задоволення пізнавальних потреб особистості з метою реалізації різних видів діяльності. На її думку, така діяльність залежить від соціально-економічних факторів, характеру і змісту праці, а також творчого і інтелектуального потенціалу особистості. Мотиваційними силами самоосвітньої компетентності є професійно-трудова, матеріальна, соціально-статусна і духовна інтереси. Авторка зазначає, що процес самоосвіти є найбільш складним типом освітньої діяльності, який включає саморефлексію, самооцінку, самоідентифікацію і вироблення умінь і навичок для самостійного здобуття актуальних знань і їх практичного застосування. На її думку, самоосвітня компетентність є ключовим чинником розвитку і змін у знаннях, самовдосконаленні в професійній і непрофесійній сферах [2].

В контексті досліджуваної проблеми слід розмежовувати поняття самоосвіта та самонавчання. Якщо порівнювати самонавчання та самоосвіту, то перше є основою другого, адже самоосвіта пов'язана, по-перше, з пошуком і засвоєнням соціального досвіду, накопиченого людством, а по-друге, з

психологічною, теоретичною та практичною готовністю до самонавчання [цит. за: 16].

Подібно до того, як навчання є складником освіти, самонавчання є основою для самоосвіти, оскільки навички, що формуються в процесі самонавчання, уможливають успішну самоосвіту особистості. Цілі самоосвіти є значно ширшими за цілі самонавчання. Цілями самонавчання є самостійний пошук, засвоєння та творча переробка знань. Цілі самоосвіти охоплюють самовиховання, самопізнання, самовдосконалення, духовне зростання та самореалізацію.

Погоджуємося з думкою Л. Адарюкової, яка наголошує на залежності самоосвіти від самоорганізації та самоконтролю, оскільки самоосвіта є складним процесом, який передбачає усвідомлення переваг та недоліків власної особистості, рівня освіти, вихованості, планування власної програми виправлення недоліків і послідовну її реалізацію на основі самоорганізації та самоконтролю [16, с.4].

Самонавчання та самоосвіта пов'язані з набуттям особою самоосвітньої компетентності. Сучасні психолого-педагогічні дослідження демонструють складність та багатогранність терміну «самоосвітня компетентність», що призвело до різноманітних підходів до його трактування.

Л. Білоусова та О. Кисельова розглядають самоосвітню компетентність сучасного фахівця як багатокомпонентне професійно значуще утворення, що об'єднує здатність і готовність до саморозвитку через використання новітніх освітніх ресурсів для реалізації професійних функцій. Науковці зазначають, що процес формування самоосвітніх вмінь включає три етапи: виникнення потреби у самоосвіті, визначення власної траєкторії самоосвітньої діяльності та реалізація самостійно здобутих знань, вмінь і навичок у професійній діяльності [25].

Самоосвітня компетентність майбутнього педагога професійного навчання, на думку Р. Перкатого, полягає в динамічній комбінації знань, умінь і практичних навичок з планування, координування, самоорганізації, здійснення та рефлексії самоосвітньої діяльності, мотивів особистості, що визначає її здатність успішно здійснювати самоосвіту з метою особистої, професійної, соціальної самореалізації [26].

О. Коваленко, Н. Брюханова, О. Мельниченко переконують, що самоосвітня компетентність – складна інтегративна властивість особистості, що забезпечує готовність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, способами діяльності та набутого досвіду продуктивно здійснювати самостійне систематичне цільове освоєння соціального досвіду людства. Це готовність і здатність особистості до самостійного, систематичного, цілеспрямованого пізнання дійсності, освоєння соціального досвіду людства, самореалізації, саморозвитку. Це інтегрована якість особистості, яка ґрунтується на вміннях самоосвітньої діяльності та визначає готовність особистості до самоосвіти, самонавчання, самовдосконалення, самовибору, самореалізації упродовж життя з усвідомленням особистих і суспільних потреб [27].

За О. Чеботарьовою, самоосвітня компетентність – це інтегративна особистісна властивість, що забезпечується емоційно-ціннісним ставленням до саморозвитку та самоосвітньої діяльності, системою знань про планування та реалізацію самоосвітньої діяльності, про способи самовиховання; суб'єктноособистісним досвідом продуктивного вирішення проблем розвитку, розробки та реалізації моделей підготовки студентів до самоосвітньої діяльності; готовністю до безперервного саморозвитку якостей професіонала, самовдосконаленню, самоосвіті в області майбутньої професії [цит. за: 16, с. 38].

Самоосвітня компетентність майбутнього викладача практичного навчання професійно-технічного навчального закладу, на думку Б. Вовка, є динамічною комбінацією знань, умінь і практичних навичок з планування, координування, самоорганізації, здійснення та рефлексії самоосвітньої діяльності, мотивів особистості, що визначає її здатність успішно здійснювати самоосвіту з метою особистої, професійної, соціальної самореалізації, а її формування розглядається як процес і результат розвитку у студентів усвідомлення необхідності особистісно-професійного саморозвитку в інженерно-педагогічній галузі, оволодіння ними знаннями, вміннями та навичками планування та здійснення самостійної пізнавально-пошукової діяльності, здатностей працювати з різними джерелами інформації фахового спрямування з метою підвищення власного рівня теоретичних знань і практичних навичок в сфері професійно-технічної освіти, що здійснюється в процесі професійної підготовки у закладі вищої освіти. [17, с. 52].

Під самоосвітньою компетентністю кваліфікованих робітників І. Мося розуміє як інтегративне особистісне утворення, що зумовлює готовність особистості до самоосвітньої діяльності і здатність до ефективного її здійснення з метою самовдосконалення та професійного розвитку [28].

Самоосвітню компетентність майбутнього педагога в умовах інформаційно-навчального середовища О. Кисельова розуміє як цілісне багатокomпонентне професійно-значуще особистісне утворення, що відображає єдність готовності й здатності до ефективного здійснення самоосвіти з використанням її новітніх форм та опорою на електронні навчально-інформаційні ресурси й освітні ресурси мережі Інтернет з метою неперервного самовдосконалення щодо реалізації соціальних, особистісних та професійно-педагогічних функцій [19].

Суголосні з думкою О. Федоренко, що самоосвітня компетентність є одним із проявів і показником соціальної та професійної зрілості особистості, що має

особливе значення в умовах переходу до інформаційного суспільства, слугує одним із головних критеріїв оцінки якості випускника, невід'ємною й природною складовою способу його життя в будь-якому віці [11].

З огляду на те, що сучасна освітня галузь потребує нової моделі професійної підготовки спеціаліста, здатного до швидкого пристосування до постійних змін у реальних умовах професійного середовища та прагнучого до постійного самовдосконалення шляхом самоосвіти, актуалізується потреба у перегляді основних засад системи професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогів професійного навчання.

Враховуючи, що Україна робить впевнені кроки у напрямі розвитку інформаційного суспільства, низка дослідників наголошують на зростаючій ролі цифрових технологій у професійній підготовці педагогів, оскільки вони відкривають для майбутніх фахівців можливості доступу до інформації та знань, розвитку індивідуальних траєкторій самоосвіти, що в свою чергу уможлиблюють реалізацію власного потенціалу та поліпшення якості життя. Однак, стрімко зростаючі потоки інформації зумовлюють ризик того, що потрібна інформація може бути не знайдена, втрачена, розчинена, не збережена, через що все важчими стають орієнтація, отримання та переробка потрібної інформації. З огляду на це, дедалі частіше постає питання про необхідність підготовки до нових умов життя й професійної діяльності майбутніх фахівців, зокрема педагогів професійного навчання, навчання їх самостійним діям і ефективному використанню можливостей цифрових технологій; виробленню вмінь захищатися від негативних впливів небезпечної та непотрібної інформації тощо.

Очікувані компетентності та результати навчання, які повинні демонструвати випускники закладів вищої освіти регулюють професійні та освітні стандарти, які базуються на нормативних документах, зокрема законі України «Про вищу освіту», Національній рамці кваліфікацій тощо. розглянемо

їх більш детально. Так, аналіз професійного стандарту «Педагог професійного навчання» [29] дозволив констатувати наявність серед загальних компетентностей, якими має володіти педагог професійного навчання, такої як «здатність саморозвиватися та самовдосконалюватися», а також трудової функції «здійснення самоосвітньої діяльності», що пов'язана із набуттям таких професійних компетентностей, як «здатність оволодівати інноваційним педагогічним досвідом, застосовувати та поширювати його», «здатність проєктувати професійне самовдосконалення», «здатність набувати додаткових кваліфікацій». В межах цієї трудової функції передбачається опанування знань методики самооцінювання, змісту програми професійного самовдосконалення та змісту додаткових кваліфікацій. Серед необхідних знань визначено наступні: визначати потреби в розвитку професійних компетентностей та конкретизувати цілі саморозвитку; коригувати власну професійну діяльність; розробляти та реалізовувати програму професійного самовдосконалення; визначати потребу в додаткових кваліфікаціях; планувати та реалізовувати отримання додаткових кваліфікацій.

Серед предметів та засобів праці першу позицію відведено персональному комп'ютеру.

Аналізуючи Стандарт вищої освіти України спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) першого (бакалаврського) рівня [30] в контексті досліджуваної проблеми серед загальних компетентностей знаходимо К 06. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. К 07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; серед програмних результатів – ПР 09. Відшуковувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації.

Таким чином, необхідність формування різних елементів самоосвітньої компетентності у процесі професійної підготовки у ЗВО визначена на рівні стандартів, дотримання яких в системі вищої освіти уможливить відповідність випускників ЗВО сучасним викликам і вимогам, що є необхідним для успіху в їхній професійній діяльності.

Висновки. Узагальнення результатів аналізу психолого-педагогічної літератури щодо стану розробленості проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засвідчило актуальність і багатоаспектність проблеми. Вивчення проблеми формування самоосвітньої компетентності різних фахівців дало змогу констатувати, що в педагогічній теорії накопичений певний досвід щодо її розв'язання. Наголошуючи на важливості формування самоосвітньої компетентності фахівців як одного з проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості, що має особливе значення в умовах переходу до інформаційного суспільства, слугує одним із головних критеріїв оцінки якості випускника, науковці переважно одностайні в поглядах, що її формування повинно бути не стихійним, а цілеспрямованим поетапним процесом. Водночас, аналіз наукової літератури дозволив констатувати відсутність єдиного підходу до розуміння сутності категорій «самоосвіта», «самонавчання», «самоосвітня компетентність». У процесі наукового пошуку з'ясовано, що питання формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, зокрема її сутності, структури, а також пошуку шляхів досягнення ефективності цього процесу не знайшли відображення в наукових дослідженнях і потребують подальшого вивчення. Необхідність формування самоосвітньої компетентності педагогів професійного навчання визначена професійним і освітнім стандартами, що дає підстави для висновку щодо обов'язковості реалізації цього процесу в контексті професійної підготовки у ЗВО протягом

всього навчання. З огляду на це особливої уваги потребує подальше дослідження проблеми формування самоосвітньої компетентності педагогів професійного навчання через визначення педагогічних умов, які забезпечать ефективність і сталість цього процесу в освітньо-інформаційному середовищі вишів.

Список використаних джерел

1. Борозенець Н. Роль самоосвітньої компетентності у професійному розвитку майбутніх фахівців аграрного профілю. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Випуск 7. С. 77-81.
https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.07.077
2. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як процес створення власного образу. *Вісник ХНПУ ім. Сковороди «Філософія»*. Харків : ХНПУ, 2017. Вип. 49 (1). С. 118–132
3. Бухлова Н.В. Самоосвіта і самореалізація особистості. Х. : Основа, 2003. 392 с.
4. Волуйко О. Самоосвітня компетентність як психологічний чинник готовності до інноваційної діяльності курсантів-правоохоронців. *Габітус*. 2023. Вип. 46. С. 123–128.
5. Воропай Н. Сутність поняття «самоосвітня компетентність» та рівні її сформованості у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки*. ХДУ. 58. Ч. 1. 2011. С. 216–221.
6. Ольховська М. Специфіка формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-педагогів. *Наукові праці*. Том 173. 161. 2013. С. 84–88.
7. Осипенко С. Зміст та структура самоосвітньої компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти. *ScienceRise. Pedagogical Education*. Вип. 5. 2018. С. 18–22.

8. Перкатий Р. Сутність, зміст та структура самоосвітньої компетентності майбутніх офіцерів національної поліції. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 4. 2016. С. 183–193.
9. Підгірний О. Зміст і структура самоосвітньої компетентності вчителя фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. 23. Т. 2. 2020. С. 8–85
10. Самарук Н. Структура та педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. *Молодь і ринок*. 9 (176). 2019. С. 75–81.
11. Федоренко О. Сутність і структура самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя технологій. *Вісник Харківської державної академії культури*. 43. 2014. С. 276–281.
12. Цісарук В., Цісарук І. Самоосвітня компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. *Молодь і ринок*. 7 (162). 2018. С. 32–36.
13. Грабовець І.В. Самоосвіта як інтегруюча детермінантна самореалізації молодих фахівців у професійній діяльності : дис. канд. соціолог. Наук: 22.00.04. К., 2004. 520 с.
14. Гайда В.Я. Методична система формування самоосвітньої компетентності з фізики учнів основної школи в освітньому середовищі сталого розвитку: дис. ... д-ра філософ.: 014 Середня освіта (Фізика). Кропивницький, 2021. 257 с.
15. Коваленко Н. Формування самоосвітньої компетентності учнів основної школи сільської місцевості : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2009. 20 с.
16. Адарюкова Л.Б. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з кібербезпеки у технічних університетах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2018. 330 с.

17. Вовк Б.І. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх викладачів практичного навчання професійно-технічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2018. 331 с., с. 52

18. Касіянц С. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 20 с

19. Кисельова О.Б. Формування компетентності у майбутніх педагогів в умовах інформаційно-навчального середовища: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2011. 24 с.

20. Копил О.А. Формування самоосвітньої компетентності у студентів немовних спеціальностей з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Чернігів, 2012. 240 с.

21. Мося І.А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Київ, 2014. 189 с.

22. Прищупа Ю.Ю. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04. Київ, 2016. 227 с.

23. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : монографія / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Наукова думка, 2003. С. 449– 564

24. Сидоренко І.І. Проблеми самоосвіти у вітчизняній педагогічній пресі другої половини ХІХ –початку ХХ століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Харків, 2006. 22 с.

25. Білоусова Л. І., Кисельова О. Б. Компетентність самоосвіти майбутнього педагога: від теорії до практики : монографія. Харків, 2019. 200 с.

26. Перкатий Р. М. Самоосвітня компетентність майбутніх офіцерів органів внутрішніх справ як предмет наукових досліджень. Педагогічні науки. 2014. Вип. 4 (73), С.273-286

27. Коваленко О. Е., Брюханова Н. О., Мельниченко О. О. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : монографія. Харків : УПА, 2007. 162 с.

28. Мося І. А. Основні детермінанти формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39(1). С. 180-186

29. Професійний стандарт «Педагог професійного навчання». Код професії: 3340. Наказ Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України від 29.12.2022 року № 38-ОД. Національне агентство кваліфікацій: сайт. URL: <https://register.nqa.gov.ua/profstandart/pedagog-profesijnogo-navcanna-2>

30. Стандарт вищої освіти України спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) першого (бакалаврського) рівня. Наказ Міністерства освіти і науки України 21.11.2019 р. № 1460. Київ, 2019. 19 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf>